

A helyőrségen kívül végrehajtásra kerülő mozgósítás üzemanyag biztosításának megszervezése és sajátosságai

Ledényi Béla százados

Az MN mozgósítási rendszere az elmúlt néhány évben jelentős változásokon ment keresztül. Ezek a változások növelték a mozgósítás hatékonyságát és szorosan kapcsolódtak a harckészültség szabta követelményekhez.

A fegyveres erők háborúra való felkészítésének területei között kiemelkedő jelentősége van a magas fokú harckészültség biztosításának. A harckészültség összetevői között pedig fontos, egyes csapatok vonatkozásában elsődleges szerepe van a mozgósítás előkészítésének és végrehajtásának.

A mozgósítás a harckészültség része, annak alapvető eleme. A harckészültségbe helyezésen belül a mozgósítás jelentős – az MN egycs csapatai, intézetei vonatkozásában pedig döntő – szerepet játszik, mivel a csapatok egy része csak a mozgósítás gyors és szervezett végrehajtásával válik harckésszé, illetve hadrafoghatóvá.

A csökkentett állományú és keretalakulatok – a meglévő állományukkal – a magasabb harckészültségbe helyezés feladatait csak korlátozott mértékben képesek megkezdni és végrehajtani.

Ezért elsődleges és meghatározó részükre a harckészültségi feladatok között a mozgósítási feladatokra való állandó készenlét, a mozgósítás végrehajtásának mindenoldalú biztosítása.

Cikkemben a helyőrségen kívül végrehajtásra kerülő mozgósítás üzemanyag biztosítás megszervezésével és sajátosságaival kívánok foglalkozni.

1. A helyőrségen kívüli mozgósítás általános elvei

1.1. A helyőrségen kívüli mozgósítás fogalma és célja

A helyőrségen kívüli mozgósítás a mozgósítási feladatok végrehajtásának olyan – magasabb harckészültségi fokozathoz kapcsolt – esete, amelynek során a törzsekhez és csapatokhoz lebiztosított tartalékos hadköteles állomány bevonultatása, a népgazdaságból biztosított technikai eszközök előállítás, átvétele és beosztásba helyezése nem a katonai objektumban (héke elhelyezési körletben), hanem a helyőrségen kívül meghatározott körletekben történik.

A helyőrségen kívüli mozgósítás azt jelenti, hogy erre a feladatra kijelöl

törzsek és csapatok a mozgósítást, a HVHKSZ és a THKSZ feladatokat a részükre meghatározott körletben hajtják végre és itt érik el harckészülségüket.

A helyőrségen kívüli mozgósítás célja, hogy az ellenséges csapások által veszélyeztetett helyőrségekben elhelyezett törzsek és csapatok személyi állományát, technikai eszközeit és anyagát az ellenség várható csapásai alól időben kivonva, biztosítsák a mozgósítási feladatok szervezett megkezdését és végrehajtását. Biztosítani a magasabb harckészülségi fokozathoz kapcsolt mozgósítási feladatok végrehajtását, a törzsek és csapatok időben történő feltöltését, a HVHKSZ és THKSZ feladatainak végrehajtását abban az esetben is, ha az ellenség csapást mér az adott helyőrség körzetében.

2. A helyőrségen kívüli mozgósítás jellemző sajátosságai

A helyőrségen kívüli mozgósítás tartalma és célja a mozgósítás általános elveinek megfelel. Azonban a mozgósítás körülményei a katonai objektumban végrehajtott mozgósításához viszonyítva különbözőek, ezért a mozgósítás rendjére az alábbi sajátosságok jellemzőek:

a) A helyőrségen kívüli mozgósításra nem minden csapatnak, hanem csak a kijelölt, az ellenség csapásai által veszélyeztetett városokban diszlokált törzseknek és csapatoknak kell felkészülni.

b) A kijelölt csapatok csak akkor hajtják végre körletben a mozgósítást, ha a HVHKSZ, vagy THKSZ feladathoz kapcsolódik. FHKSZ esetén, illetve ha a mozgósítás nincs egybekapcsolva harckészülségi feladattal, ezek a törzsek és csapatok is a béke elhelyezési körletben hajtják végre a mozgósítást.

c) A helyőrségen kívüli mozgósítási körlet felderítésének megakadályozása érdekében megfelelő rendszabályok foganatosítása válik szükségessé. A mozgósítás egyik legjellemzőbb sajátossága a találkozási pont kijelölése. Nagy jelentősége van a helyesen, körültekintően kijelölt találkozási pontnak. Ez azért is fontos, mert itt határolódik el a felelősség a megyei hadkiegészítési és területvédelmi parancsnokság és a csapat között, valamint itt találkozik a csapat először a tartalékos állománnyal és a népgazdasági technikai eszközzel.

A népgazdasági technikai eszköz előállítás történet:

- közvetlenül a laktanyába, a raktárhoz, ha az eszközt az anyagi technikai készletek kivonásához is tervezték (a laktanyában, raktárnál ez esetben csak - a forgalombiztonság ellenőrzésére kiterjedő - csökkentett átvételi folyamatra kerül sor),

- közvetlenül a katonai szervezet találkozási pontjára,

- a városi (községi) gyülekezési helyre és onnan a találkozási pontra, ha az eszköz alkalmas a bevonuló tartalékosok szállítására, és végül

- a kijelölt polgári szerv bázisára, ha az átvétel ott történik.

d) A kijelölt csapatok törzseit és parancsnokait a mozgósítás vezetése igen nehéz feladat elé állítja, mivel a mozgósítás végrehajtása során egy időben több helyen, a laktanyában, a találkozási ponton, a személyi és technikai átvételi helyen, illetve az alegységek megalakulási körletében kell az adott csapat mozgósítását vezetni, irányítani.

e) A mozgósítás végrehajtására olyan körletet célszerű igénybevenni, amely megfelel a személyi állomány és a technikai eszközök átvételével és elosztásával szemben támasztott követelményeknek, lehetővé teszi a béke időben történő gyakorlást a polgári lakosság napi tevékenységének zavarása nélkül.

3. A helyőrségen kívüli mozgósítás és a harcckészültségi fokozatok összefüggései

Jelenleg valamennyi csapatnak a mozgósítással összefüggő tevékenységét alapvetően egy helységre kell megtervezni.

A helyőrségen kívüli mozgósítás fokozottabb kiterjesztése nem hozott ebben változást. A kijelölt csapatok részére továbbra is biztosítani kell a szükséges feltételeket ahhoz, hogy kiegészítésüket, megalakításukat adott esetben a katonai objektumban hajthassák végre.

Ennek két lehetséges változata van:

- magasabb harcckészültségi fokozat nélkül,
- vagy fokozott harcckészültségbe helyezéssel együtt végrehajtott mozgósítás.

A helyőrségen kívüli mozgósításra kijelölt csapatok magasabb HKSZ nélkül végrehajtott mozgósítása sajátos módon történik. Ez megnyilvánul abban, *hogy:*

- a mozgósítás kiterjedhet a csapat egész szervezetére, vagy csak annak egyes alegységeire, illetve állománykategóriáira,
- a személyi és technikai átvételi helyek működtetése katonai objektumban történik és mivel a bevonulattal időpontja a parancsnok előtt ismert, lehetőség van rá, hogy a szükséges feltételeket már az előző napon létrehozza.

A helyőrségen kívüli mozgósításra kijelölt csapatok kiegészítése, megalakítása fokozott harcckészültségbe helyezéssel együtt ugyancsak egy sor sajátos körülmény között megy végbe.

Sajátságai a következők:

- mivel a kijelölt csapatok FHKSZ esetén a laktanyában hajtják végre mozgósítási feladataikat, szükséges a tartalékos állomány bevonulásához és a népgazdasági technikai eszközök előállításához két bevonulási, illetve átvételi helyet meghatározni. Az egyik (2. számú) a katonai objektum, a másik pedig (1. számú) a találkozási pont.

- FHKSZ esetén a sajátos rendszabályok csak azokra a tartalékos hadkötelesekre és népgazdasági technikai eszközökre vonatkoznak, amelyek a találkozási ponton keresztül vonulnak be a mozgósítás körletébe.

- Meghatározó jelentősége van annak, hogy a mozgósítási parancs egyértelműen tartalmazza, hogy a bevonulattal helye a (2. számú) katonai objektum legyen. A tett intézkedések ellenére előfordulhat, hogy a tartalékos állomány mégis a találkozási pontra érkezik. Abból következően, hogy az állomány időben átirányításra kerüljön a katonai objektumba, célszerű egy kikülönített részleg működtetése (a csapat, vagy az illetékes megyei hadkiegészítési és területvédelmi parancsnokság állományából.)

A FHKSZ-be helyezéssel egybekötött mozgósítás tehát függetlenül attól, hogy a tervek a helyőrségen kívüli mozgósítást készítik elő, biztosítja az „M” feladatok végrehajtását akkor is, ha az meghatározott katonai objektumban történik.

A magasabb harcckészültségbe helyezés nélküli, illetve FHKSZ-kor kapcsolt mozgósítást a kijelölt csapatok minden esetben katonai (vagy meghatározott polgári) objektumban hajtják végre.

A kijelölt csapatok a HVHKSZ, illetve a THKSZ elrendelésekor végrehajtják a harcckészültségi fokozathoz kapcsolt mozgósítási feladatokat is a hely-

őrségen kívül kijelölt mozgósítási körletben, és itt érik el rendeltetésszerű feladataik megkezdéséhez való teljes készenlétet.

11. A helyőrségen kívüli mozgósítás tervezése és szervezése

1. A helyőrségen kívüli mozgósítás tervezése

A tervezés alapja, hogy a parancsnok, a tervező munkában résztvevő tisztek jól ismerjék, helyesen és egységesen értelmezzék a harcükszültségi és mozgósítási utasítások előírásait. A tervezés során számolni kell az adott csapat konkrét helyzetéből fakadó helyi sajátosságokkal, *amely lehet:*

- a csapatnak a magasabbegység harcrendjében elfoglalt helye és várható feladata,
- a csapat békeállománya, készenléti ideje,
- a különböző körletek távolsága a helyőrségektől, laktanyától,
- a mozgósítási feladat végrehajtására kijelölt körletek berendezettsége,
- a rendelkezésre álló úthálózat mennyisége, minősége, áteresztő képessége,
- a biztosításban érintett települések elhelyezése a találkozási ponthoz, valamint a mozgósítás körletéhez viszonyítva,
- a mozgósítási tevékenység végrehajtásába bevont ideiglenes polgári munkaerő biztosítottsága, összekovácsoltsága, begyakorlottsága.

A tervezés legfontosabb feladatai

a) Fel kell mérni a mozgósítás végrehajtására kijelölt körletek áteresztő és befogadó képességét, kiemelt figyelmet kell fordítani a bevonultatásra kerülő tartalékos állomány létszámára és az előállításra kerülő népgazdasági technikai eszközök mennyiségére.

b) Meg kell tervezni a laktanyában tárolt és kiszállításra váró anyagok és haditechnikai eszközök kiszállításához szükséges gépjárművek mennyiségét és a málházási feladatokhoz szükséges személyi állományt.

c) Meg kell tervezni a mozgósítási munkahelyeket, ki kell jelölni az oda beosztott állományt, meg kell határozni feladatát és azt be kell gyakoroltatni.

2. A szervezés legfontosabb feladatai

a) A helyőrségen kívül mozgósító csapatoknak igen fontos feladatot jelent a laktanyában tárolt haditechnikai eszközök és anyagok kiszállításának megszervezése. Itt alapvetően *három tényezőt kell figyelembe venni:*

- milyen lehetőségei vannak a csapatoknak a békében meglévő személyi állományukkal és technikájukkal a feladatok végrehajtására,

- a legrövidebb idő alatt hogyan biztosítható az az ideiglenes polgári munkaerő, amely a kikonzerváláshoz, a málházáshoz szükséges, valamint hogyan biztosítható a „MZ” technikai eszközökhöz a vezető, kezelő állomány,

- a parancsnoknak azt a törekvését, hogy anyagi-technikai eszközök minél rövidebb idő alatt kivonásra kerüljenek a laktanyából a mozgósítás körletébe.

b) A személyi és technikai eszközöket átvevő- és elosztó helyeken folyó munka megszervezése során alapfeltétel, hogy ezek a munkahelyek időben berendezésre kerüljenek, és működőképességüket elérjék. Ehhez meg kell szervezni a szükséges anyagok kiszállítását, a munkahelyek berendezését és az ott működő eszközök üzembehelyezését, valamint az ide beosztott állomány feladatának begyakoroltatását.

c) A szervezési tevékenységek során nagyon fontos helyet foglal el a jól megszervezett komendáns szolgálat, a feszes forgalomszabályozás, és a megbízható őrzés-védelem.

d) Fontos feladat még az irányítási csoport riasztásának, kiszállításának, valamint az ideiglenes polgári munkacserék minél rövidebb idő alatti munkába állításának megszervezése.

A tervező, szervező munkával kapcsolatban levonható az a következtetés, hogy az igen fontos tevékenység, a parancsnoktól és törzsektől körültekintő munkát igényel és megköveteli a mozgósításban résztvevő valamennyi fegyveres és polgári szerv között a szoros együttműködés megvalósítását.

III. A helyőrségen kívül végrehajtásra kerülő mozgósítás üzemanyag biztosítása megszervezésének sajátosságai

1. A mozgósítás üzemanyag biztosításával kapcsolatos alapvető feladatok

a) Az üzemanyagok és üzemanyagtechnikai eszközök tervezése, a szükségletek biztosítása, a készletek megalakítása, frissítése, szakszerű tárolása és karbantartása.

b) A mozgósítással összefüggő szállítások tervezése.

c) Az üzemanyag szolgálat mozgósítási okmányainak elkészítése és naprakész állapotban tartása.

d) Az üzemanyag szolgálat személyi állományának felkészítése és begyakorlása.

a) Az üzemanyagok és üzemanyagtechnikai eszközök tervezése, a szükségletek biztosítása, a készletek megalakítása, frissítése, szakszerű tárolása és karbantartása

A mozgósítás üzemanyag és üzemanyagtechnikai eszköz szükségletének tervezését:

- állománytáblák;
- a hadinormák;
- a készletképzési előírások;
- a ténylegesen meglévő, illetve a biztosított gépjárművek, munkagépek, egyéb gépek és eszközök mennyisége;
- az anyagtervezésre és ellátásra csetenként kiadott előljárói intézkedések alapján kell végrehajtani.

Az egység üzemanyag szolgálatvezetőnek (főnöknek) az alábbi alapvető harcükszültségi-mozgósítási ellátási tervekkel kell rendelkezni:

- összesített ellátási terv az üzemanyag szolgálat állománytáblában rendszeresített technikájára,
- ellátási terv az üzemanyag szolgálat hadinormában rendszeresített anyagra és eszközeire.

Az ellátási terveket rendszeresen pontosítani kell, a változásokat hetenként át kell vezetni.

A bekövetkezett változásokról évente a január 01-i helyzetnek megfelelően „Változásjelentés”-t kell január 15-ig a HRAK-hoz felterjeszteni, ha a techni-

ka növekedése, illetve a benzin-gázolaj részarányának a megváltozása eléri a 20⁰/o-ot és a hiányok saját hatáskörben nem pótolhatók.

A mozgósítási szükségletek megalakítását:

- a csapatok fenntartási készletéből történő átcsoportosításával,
- saját hatáskörben központhadtáp üzemanyagraktárból (ellátótól) való felvételezéssel,
- a tárolótér hiánya esetén, központi kiutalással „M” utalványon történő biztosítással, illetve más csapattól történő átvétellel kell végrehajtani.

Az „M” utalványon biztosított készletek „M” esetén történő felvételezését a központhadtáp üzemanyagraktáraknál meg kell tervezni. Az üzemanyag szolgálatvezetőnek (főnöknek) személyesen kell megkeresni a kijelölt központhadtáp üzemanyagraktár parancsnokát. Az „M” utalványokra rá kell vezetni a vételezés időpontját, a várakozási és gyülekezési helyeket, és a málházás rendszabályait. Részletes tervet kell készíteni a mozgósítás utáni anyag beszállítására, az anyagok átvételére és tárolására.

Az önálló és laktanyagzádkódást folytató üzemanyag szolgálatoknak végre kell hajtani – szervezeti alárendeltségtől függetlenül – az ellátásra hozzájuk utalt, valamint „M” folyószámos alakulataik készleteinek megalakítását is. Üzemanyagból a saját és ellátásra utalt alakulatok feleslegeit a fenntartási készletbe kell áttenni. Üzemanyag technikai eszközökből a fenntartási készlettel szembeni esetleges feleslegeket a központhadtáp üzemanyagraktárnak –, illetve az előjáró intézkedésének megfelelően – kell leadni.

Az „M” folyószámos alakulatok részére, a megalakított készleteik átadását – amennyiben az „M” folyószámos alakulat az anyagtároló egységgel egyidőben mozgósít – az anyagtároló egység üzemanyag szolgálatának kell végrehajtani. Abban az esetben, ha az „M” folyószámos alakulat mozgósításakor az anyag-tároló egység már elvonult, a készleteket az „M” folyószámos alakulat részére a visszamaradó részlegnek kell átadni.

Az „MZ” üzemanyag készleteket az *Üza/20. szolgálati könyvben* meghatározott tárolási határidőn belül frissíteni kell. A frissítések tervszerű végrehajtása érdekében frissítési tervet kell készíteni.

Az anyagokat a frissítési tervben meghatározott idő előtt frissíteni kell, ha laboratóriumi vizsgálat alapján megállapították, hogy a tárolt üzemanyag fizikai-kémiai jellemzőinek egyes értékei az engedélyezett határértéket megközelítették.

Az üzemanyagok felhasználhatóságának, minőségének biztosítása érdekében tervszerűen, mindig a régebben tárolt anyagot kell felhasználásra kiadni és helyére a friss anyagot betárolni.

Az üzemanyag és üzemanyagtechnikai eszközök tárolását a vonatkozó utasítások előírásainak megfelelően kell végrehajtani. *A tárolási rend biztosítsa:*

- a szakanyagoknak a kiadás sorrendjének megfelelő csoportosítását,
- a szakanyag karbantartás és ellenőrzés raktáron belüli végrehajtásának feltételeit, a hozzáférhetőséget,
- egyidőben több helyen történő anyag kiadását,
- a rakodóeszközök hatékony felhasználását.

Az „M” üzemanyag technikai eszközök karbantartását az *alábbiak szerint kell végrehajtani:*

- *Folyamatosan:*

- a technikai eszközökről a por- és egyéb szennyeződés eltávolítását,
- az észlelt meghibásodások kijavítását,
- lepergett festék és konzerváló anyagok pótlását;
- a raktárhelyiségek szellőztetését és takarítását.

- *Negyedévenként:*

- a töltőgépkocsik, üzemanyag szállító pótkocsik, utánfutók külső tisztítását, a járművekben elhelyezett eszközök takarítását.

- *Félévenként:*

- az üza. technikai eszközök karbantartó anyaggal való átkelését.

- *Évenként:*

- a töltőgépkocsik konzerválása sérült felületeinek pótlását, felújítását,
- üzemanyagszállító pótkocsik és utánfutók lemosását, teljes külső és belső áttisztítását, futóművek, rugók zsirozását, kiegészítő festését, valamint tartozékaik, felszerelései karbahelyezését,
- üzemanyagszivattyúk portalanítását, festését, alkatrészeinek olajozását, acélhordók, kannák, töltőeszközök rozsdátlanítását, festését, elasztikus tartályok tisztítását, síkporozását.

A technikai eszközök karbantartása során továbbá figyelembe kell venni az adott technikára vonatkozó „Műszaki leírás, kezelési és karbantartási utasítás”-ok előírásait is.

b) A mozgósítással összefüggő szállítások tervezése

Az „MZ” üzemanyagok és üzemanyag technikai eszközök szállításának tervezését a PK HTPH vezetésével az egység üzemanyag-szolgálatvezetőnek (főnöknek) kell végrehajtani. Az előírt elszállítandó készletek, valamint a rendelkezésre álló szállítókapacitás figyelembevételével kell összeállítani az egység szállítási-málházási tervét, amelyet a parancsnokkal kell jóváhagyatni.

A szállítási-málházási tervből a PK HTPH kiadja az üzemanyag-szolgálatvezetőnek (főnöknek), valamint az ellátó (szállító) alegység parancsnokának a rájuk vonatkozó kivonatokat. *A szállítási-málházási kivonatnak tartalmaznia kell:*

- a szállítandó anyag megnevezését és összsúlyát,
- a szállító alegység megnevezését, a gépkocsikra (pótkocsikra) málházandó anyag súlyát, a gépkocsivezetők nevét, rendfokozatát,
- a rakodó erőt biztosító alegység megnevezését, a rakodók számát, a gépi rakodó eszközök megnevezését, darabszámát,
- a málházás rendjét, idejét,
- a rakodásért felelős személy nevét, rendfokozatát,
- a felhálhazott gépkocsik (pótkocsik) besorolási helyét, idejét.

A szállítási-málházási tervkivonat alapján az üzemanyag-szolgálatvezetőnek (főnöknek) az ellátó (szállító) alegység parancsnokának bevonásával két példányban málházási jegyeket kell készíteni. A málházási jegyek 1. számú példányait a rakományokon, a 2. számú példányait az ellátó (szállító) alegység HKSZ-M okmányai között - gépkocsivezetőnek kiadáshoz előkészítve - kell tárolni.

A málházás végrehajtásához rakodóerőt – az üzemanyagszolgálat vezető (főnök) igénye alapján – a PK HTPH-nak kell biztosítani.

A málházás időben történő végrehajtásához – szükség esetén – ideiglenes polgári munkaerőt kell lebiztosítani.

Helyőrségen kívül végrehajtásra kerülő mozgósítás esetére, a népgazdaságból bevonuló gépjárművek feltöltéséhez szükséges üzemanyagok és üzemanyag technikai eszközök feltöltő helyre történő szállítását külön meg kell tervezni.

c) Az üzemanyag szolgálat mozgósítási okmányainak elkészítése és naprakész állapotban tartása

Az egység üzemanyag-szolgálatvezetőnek (főnöknek) a PK HTPH HKSZ-M tervkivonata alapján munkajegyet kell kidolgozni. Ezen kívül az alábbi alapvető HKSZ-M tervekkel és okmányokkal kell még rendelkezni:

– összesített ellátási terv az üzemanyag-szolgálat állománytáblában rendszeresített technikájára,

– ellátási terv az üzemanyag-szolgálat hadinormában rendszeresített anyagaira és eszközeire,

– anyagelosztó az anyagok kiadásához,

– hadi anyagnyilvántartások,

– utalvány az elszállításra kerülő anyagokról,

– háborús adattár.

Az adattárnak a következőket kell tartalmazni:

– tevékenységi jegyzék,

– az egység üzemanyag szolgálat szervezete,

– harcérték az üzemanyagszolgálat elvonuló állományáról,

– egy javadalmazás súlyadatai,

– mozgókészletek lépcsőzése,

– szállítótér kimutatás,

– málházási terv,

– mozgókészlet kiszabatok,

– főbb üzemanyag-technikai eszközök kapacitásadatai,

– üzemanyag szükségleti számvetés,

– hajtóanyag feltöltési számvetés,

– kimutatás az egység kiszolgáló technikai eszközeiről,

– fedőnév-fedőszám táblázat,

– jelek-jelzések,

– feljegyzés a kapott és kiadott intézkedésekről.

Az adattárat A/6-os méretűre célszerű elkészíteni. A terveket, okmányokat rendszeresen pontosítani kell és a változásokat hetente át kell vezetni.

Mindezek mellett az üzemanyag-szolgálatnak a munkájához szükséges nyomtatványokkal is rendelkezni kell.

d) Az üzemanyag-szolgálat személyi állományának felkészítése és begyakoroltatása

Az üzemanyag-szolgálat személyi állományának felkészítése az egység hadtáp személyi állománya felkészítésének részeként valósul meg. A felkészítés célja, hogy a személyi állomány alkalmassá váljon feladatai maradéktalan végrehajtására. A személyi állomány általános felkészítésén a békeidőben történő, illetve békeállapotról háborús helyzetre való gyors előkészítését, közvetlen felké-

sztésén pedig az egység előtt álló feladatra való konkrét előkészítés rendszabályait és tevékenységét kell érteni.

A személyi állomány békeidőben történő felkészítése a parancsnoki, a törzs- és a szakkiképzések keretén belül történik. A szakfeladatok magas színvonalon történő végrehajtása, a részfeladatok begyakorlása a felkészítés szerves részét képezik.

A parancsnoki kiképzésekre az operatív beosztású tartalékos állományt be kell vonni. Kiemelt figyelmet kell fordítani a tartalékos állományú üzemanyag-szolgálatvezetők (főnökök) rendszeres továbbképzésére. Azon egységeknek, amelyeknél új üzemanyag-technikai eszközök (üza. töltő gépkocsi, motoros hajtóanyag szivattyú) kerülnek rendszeresítésre, az eszközök kezelőit soron kívül ki kell képezni.

Az üzemanyag-szolgálat személyi állományának közvetlen felkészítését a küszöbön álló feladat előtt minden esetben végre kell hajtani. A közvetlen felkészítés keretén belül fel kell tölteni az üzemanyag-szolgálatot személyekkel és végre kell hajtani a politikai, általános katonai és szakmai összekövácsló továbbképzését.

Szükség esetén a közvetlen felkészítést a rendeltetésszerű feladat végrehajtása közben kell elvégezni.

2. A helyőrségen kívüli mozgósítás üzemanyagbiztosításának megszervezése

a) A helyőrségen kívül végrehajtásra kerülő mozgósítás üzemanyag biztosításának megtervezése

A HKSZ-be helyezés és mozgósítás üzemanyag biztosításának általános rendjét az érvényben lévő utasítások szabályozzák. Az utasítások minden egység, intézet, szerv mozgósítása üzemanyag biztosításának minden feladatát, minden részkezdését nem tartalmazhatják. Ezekre az adott intézkedésekben nem is volna lehetőség, tekintve hogy a Magyar Néphadseregben nem található két olyan egyforma helyőrség, objektum, ahol az adott alakulat mozgósítása egyazon feltételeknek felelne meg. Ezért az utasítások minden egyes pontjának végrehajtásánál, az üzemanyag biztosítás megtervezésénél, megszervezésénél *figyelembe kell venni az alábbiakat:*

- a mozgósítást az egység egyedi diszlokációs elhelyezésben, vagy más alakulatokkal együtt hajtja-e végre,

- milyen készenléti idcjúk a laktanyában felállítandó és befogadott alakulatok,

- az alaprendeltetésen kívül milyen más jellegű feladatokat kell megoldani békeidőben, amely a mozgósítás végrehajtása során jelentősen elősegíti vagy megnehezíti a feladatok végrehajtását,

- az egységnek milyen kötelességei, feladatai vannak a mozgósítás időszakában a laktanyában, helyőrségben elhelyezett más alakulatokkal szemben,

- milyen a szakanyagok tárolási lehetősége,

- az egység mozgósításának üzemanyag biztosítási feltétele a LHTP-on keresztül, vagy anélkül van-e biztosítva,

- van-e a laktanyán, helyőrségen kívül tárolt mozgókészlet vagy „M” utalványon lebiztosított szakanyag és milyen annak felvételezési rendje,

- az egység a hadinormákban és állománytáblákban rendszeresített szakanyagokkal teljesmértékben el van-e látva, vagy csak anyagokkal, eszközökkel rendelkezik,

- milyen az egység feltöltöttsége személyi állománnyal, technikai eszközökkel,
- milyen a népgazdaságból lebiztosított gépjármű technikai eszközök típusa, azok darabszáma,
- rendelkezik-e az egység békében üzemanyag szolgálattal.

A fentiek alapján belátható, hogy a helyőrségen kívül végrehajtásra kerülő mozgósítás üzemanyag biztosításának megtervezése, megszervezése az üzemanyag szolgálatvezetőtől (főnöktől) nagy figyelmet, sokoldalúan átgondolt tervező-szervező munkát, a tér- és idő mindenoldalú felmérését, pontosítását, ezen belül az egyes feladatok pontos behatárolását, a rendelkezésre álló állomány és technikai eszközök, anyagok a szükségletnek megfelelő elosztását, a feladatok fontossági rendjének meghatározását követeli meg.

A tervezésnél kiemelt figyelmet kell fordítani:

- az objektumban tárolt üzemanyagok és üzemanyagtechnikai eszközök kiszállítására,
- az üzemanyag feltöltőhely berendezésére, működési rendjére,
- a mozgósítás alatti ellátásra,
- az egység mozgó kiegészítő készletszintre való feltöltésére.

Az objektumban tárolt anyagok kiszállítása vonatkozásában a személyi és technikai biztosítottaságot figyelembe véve az egységek *három csoportját különböztetjük meg:*

- az első csoportba sorolhatjuk azokat az egységeket, amelyeknek a béke létszáma és szállító eszközei lehetővé teszik az objektumban tárolt üzemanyagok és üzemanyagtechnikai eszközök, valamint az üzemanyagtöltő gépkocsik egy időben, egy vagy két lépcsőben történő kiszállítását.
- A második csoportba sorolhatjuk azokat az egységeket, amelyek a béke állományukkal képesek az objektumból a kiképzési üzemanyagtöltő gépkocsik kivonására, de az „MZ” üzemanyagtöltő gépkocsik kikonzerválására és kivonására az üzemanyagok és üzemanyagtechnikai eszközök málházására és kiszállítására ideiglenes polgári munkaerőt és szállítóeszközt kell biztosítani.

A harmadik csoportba azon egységek sorolhatók, amelyek mind az üzemanyagtöltő gépkocsik, mind az üzemanyagok és üzemanyagtechnikai eszközök kivonását csak ideiglenes polgári munkaerő és szállító eszköz igénybevételével képesek megoldani.

Az objektumban tárolt „MZ” üzemanyagok és üzemanyagtechnikai eszközök kiszállítását az egység konkrét helyzete alapján kell megtervezni.

A helyőrségen kívüli mozgósítás végrehajtásának egyik feltétele, hogy a *személyi és technikai átvételi helyek* időben berendezésre kerüljenek. Ehhez a szükséges anyagokat időben ki kell szállítani, a munkahelyeket be kell rendezni, a különböző eszközöket üzembe kell helyezni.

A gépjármű átvételi hely rendeltetése az előállított népgazdasági gépjármű-technikai eszközök fogadása, csoportosítása, előkészítése az átvételhez, a gépjárművek műszaki és leltár szerinti átvétele, okmányolása, üzemanyaggal való feltöltése, a kiegészítő készletek és üzemanyag-technikai eszközök kiadása, a gépjárművek és gépjárművezetők alegységekhez történő beosztása és útbaindítása.

A gépjármű átvételi helyen üzemanyag feltöltő helyet kell berendezni. Az üzemanyag feltöltő helyen a népgazdaságból előállított és átvett gépjárműtech-

nikai eszközök tartályait fel kell tölteni hajtóanyaggal, ki kell adni részükre a tartály- és 0,4 javadalmazás kiegészítő készletet, a hadinormákban rendszerezített üzemanyag-technikai eszközöket, szükség esetén motorolajat kell utántölteni. Téli időszakban a vízzel feltöltött népgazdasági gépjárművek hűtőjét fagyálló hűtőfolyadékkal kell feltölteni.

Abban az esetben, ha a gépjárművek alegységekhez történő bevonulását az üzemanyag kiegészítő készletek kiadása lassítaná – például nagyszámú lebiztosított technika esetében – célszerűbb, ha a bevonuló gépjárművek kiegészítő készleteit, üzemanyag-technikai eszközeit és fagyálló hűtőfolyadékot az alegységek az egység üzemanyag raktárból felvételezik és a gépjárművek alegységhez történő bevonulása után adják ki részükre. Ekkor az üzemanyag feltöltő helyen csak a gépjárművek tartályait kell feltölteni, illetve szükség esetén motorolajat kell utántölteni.

A népgazdaságból bevonuló gépjárművek feltöltéséhez szükséges üzemanyagokat, üzemanyag-technikai eszközöket az „M” ellátási terv szerinti mennyiségben kell az üzemanyag feltöltő helyre kiszállítani. Az egyes gépjárművek tartályfeltöltéséhez szükséges hajtóanyag mennyisége az átvételkor a tartályban meglévő mennyiségtől függ. Az egyes gépjárművekhez kiadandó üzemanyagtechnikai eszköz fajtáját és mennyiségét az ideiglenes hadinormák határozzák meg.

Az esetleges motorolaj utántöltésekre járművenként 1–2 liter olajat kell tervezni és biztosítani. Az EMD-13 motorolaj a népgazdasági járművekhez használt motorolajakhoz utántölthető. A népgazdasági vállalatok túlnyomó többségénél téli időszakban fagyálló hűtőfolyadékkal vannak a gépjárművek feltöltve. Ezért – a tapasztalatok alapján – a népgazdasági járművek összes hűtőtérfogatanak 25–30%-ára kell fagyálló hűtőfolyadékot tervezni és biztosítani. Ezen kívül 0,2 feltöltésnyi mennyiségben tartalék-készletet kell tervezni és biztosítani. Ha a gépjármű a következő olajcseréig szükséges km (üző.) tartalékkal nem rendelkezik, az olajcserét az alegységhez történő bevonulás után végre kell hajtani.

Az üzemanyag feltöltő helyen, illetve az alegységek részére történő anyagkiadást okmányolni kell.

Az okmányolást anyagelosztón kell végrehajtani. Az anyagelosztót elő kell készíteni, rá kell vezetni a bevonuló gépjárműveket típusonként, az egyes típusok részére a hadinormák alapján kiadandó kiegészítő készletek és üzemanyag-technikai eszközök fajtáját és mennyiségét. A kiadott anyagokat az ávevővel alá kell iratni.

A mozgósítás végrehajtása során az üzemanyagszolgálat fő *feladatai*:

- az üzemanyag feltöltő helyre a szükséges szakanyagok kiszállítása, a népgazdasági technikai eszközök feltöltése,
- az alegységek részére a raktárban tárolt tartály- és 0,4 javadalmazás kiegészítő készletek kiadása,
- az „MZ” technika kikonzerválásához szükséges üzemanyag biztosítása,
- a raktári készletek felmálházása, kiszállítása.

E feladatok végrehajtásához az üzemanyag-szolgálat állományát *meg kell osztani*:

- az egyik részleg (üzemanyag-szolgálatvezető [főnök] és az üza. töltő gépkocsik a szükséges szakanyagokkal) végzi az üzemanyag feltöltő helyre a szakanyagok kiszállítását és a népgazdasági gépjármű technikai eszközök feltöltését,

- a másik részleg (üzemanyagraktár-vezető, üzemanyagraktár-kezelő, rakodók, üzemanyag töltő, üzemanyagszállító gépkocsik) végzi az alegységek és az „M” folyószámos alakulatok részére történő anyagok kiadását, az „MZ” technika kikonzerválásához szükséges üzemanyag biztosítását, a raktári készletek felmálházását, kiszállítását és az „M” utalványon biztosított készletek felvételezését.

Az egységek az előírt mozgó üzemanyag készleteiket a mozgósítás végrehajtásakor nem használhatják fel. A békében élő egységeknek a laktanyában, illetve attól 60 km-en belül kijelölt körletek elfoglalásához és a körletekben való tartózkodás során a különböző feladatokhoz felhasználásra kerülő üzemanyag mennyiségét az állandó harcckészültség időszakában meg kell tervezni és a laktanyában visszahagyott fenntartási készletekből folyamatosan pótolni kell.

A várható felhasználást a körletek távolsága, a felkészítési és összekovácsolási feladatok, a napi ellátási, szállítási feladatok és a körletben várható tevékenység alapján kell megtervezni.

Szükség esetén a területileg illetékes központhadtáp üzemanyagraktárból az ellátás biztosításához szükséges szakanyagokat az előjáróval, illetve a központhadtáp üzemanyagraktár parancsnokával történő egyeztetés alapján kell igényelni és felvételezni.

A laktanyában visszahagyott fenntartási készletből felhasználás céljára elszállított üzemanyagokról, üzemanyagtechnikai eszközökről az egységeknek két példányban utalványt kell kiállítani, melynek egy példányát az anyagok kiadása helyezése céljából a visszamaradó részleg parancsnokának kell átadni.

A laktanyáiktól 60 kilométernél nagyobb távolságra körletet foglaló egységek, valamint a békében nem élők utalása az „M” hadrend szerinti előjárók intézkedése alapján történik.

Az üzemanyag szolgálat felé alapvető követelmény, hogy az előírt elszállítandó üzemanyag készleteken felül, a szállító kapacitás határáig kiegészítő készleteket kell felmálházní és el kell szállítani.

b) Az üzemanyag szolgálatvezető (főnök) tevékenysége az üzemanyag biztosítás érdekében

Az üzemanyag szolgálatvezetőnek (főnöknek) a jóváhagyott tervek és a megtervezett feladatok alapján *intézkedni kell*:

- az objektumban tárolt anyagok kiszállítására,
- az üzemanyag feltöltőhely berendezésére,
- a mozgósítás alatti üzemanyag ellátásra,
- a meghatározott készletszintre való feltöltésre.

Az objektumban tárolt anyagok kiszállításával kapcsolatosan *meg kell határozni*:

- a raktárak nyitásának rendjét,
- a meglévő és népgazdaságból bevonuló gépjárművek málházáshoz való előkészítésének és besorolásának rendjét,
- a kiszállítandó anyagok megnevezését és mennyiségét,
- a rakodók feladatát, a málházás rendjét,
- a munkavédelmi és tűzbiztonsági rendszabályokat,
- az üzemanyag feltöltőhelyre kijelölt töltőgépkocsik (üzemanyag-szállító utánfutók) darabszámát, telepítésük rendjét,
- a menetkészenlét elérésének időpontját.

Az üzemanyag feltöltőhely berendezésével kapcsolatosan *intézkedni kell*:

- benzin és gázolaj feltöltőhely, üzemanyag technikai eszköz kiegészítő hely kijelölésére,
- a feltöltőhely megközelítési útvonalának jól látható megjelölésére, a forgalomszabályozás rendjére,
- a töltő és tárolóeszközökben tárolt üzemanyagok szabályos jelölésére,
- a gépjárműtechnikai eszközök feltöltésének rendjére,
- a tűzbiztonsági és munkavédelmi rendszabályok betartására,
- a feltöltőhely megvilágítására,
- a kiadott anyagok okmányolásának rendjére,
- a feltöltőhely őrzésére és védelmére, az álcázási rendszabályok betartására.

A mozgósítás alatti üzemanyag ellátás érdekében az üzemanyag-szolgálatvezetőnek (főnöknek) *meg kell határozni*:

- az aleggységek részére a raktárban tárolt tartály és 0,4 javadalmas kiegészítő készletek kiadásának rendjét,
- az „M” utalványon biztosított anyagok felvételezésének rendjét,
- az „MZ” technika kikonzerválásához szükséges üzemanyag kiadásának rendjét,
- a befogadott és „M” folyószámú alakulatok részére történő anyagkiadás rendjét.

A meghatározott készletszintre történő feltöltés érdekében az üzemanyag szolgálatvezetőnek (főnöknek) *intézkedni kell*:

- a bevonult népgazdasági technikai eszközök meghatározott készletszintre történő feltöltésére,
- a mozgósítás végrehajtása során, illetve a kijelölt körlet elfoglalásához üzemanyagok pótlására,
- a mozgósítás befejezése után a mozgókészletek meghatározott lépcsőzésére,
- az üzemanyagraktár lezárására, a béke nyilvántartások leadására,
- a körletben való tartózkodás során felhasznált üzemanyagok folyamatos pótlására.

c) Az üzemanyag szolgálat felkészítése

Az elkészített és jóváhagyott tervek, valamint a megtervezett feladatok alapján a helyőrségen kívül végrehajtásra kerülő mozgósítás üzemanyag biztosítására az üzemanyag szolgálatot fel kell készíteni.

A felkészítés során a következőket kell végrehajtani:

- az üzemanyag szolgálat személyi állományának „M” létszámra történő feltöltését,
- az ideiglenes polgári munkaerő átvételét, munkavédelmi rendszabályokra történő kioktatását és munkába állítását,
- a vezényelt állomány és technika visszarendelését,
- az üzemanyag szolgálat béke állománya részére a személyi kiegészítő felszerelések felvételezését,
- az üzemanyag szolgálat „MZ” technikájának kikonzerválását,
- az üzemanyag technikai eszközök javítását, a hiányok pótlását,

- a gépjármű technikai eszközök „M” forgalmi rendszámcserejének végrehajtását,
- a személyi állomány harci, politikai, szakmai kiképzését, a tartalékos állomány összekovácsolási kiképzését,
- az üzemanyagok és üzemanyag technikai eszközök kiadáshoz való előkészítését és csoportosítását.

d) A sajátosságok összefoglalása

A helyőrségen kívüli mozgósítás üzemanyag biztosítása megszervezésének sajátosságai az *alábbiakban foglalhatók össze:*

- az üzemanyag biztosítás tervezésénél, szervezésénél az egység konkrét helyzetét, sajátosságait a legteljesebb mértékben figyelembe kell venni,
- az üzemanyag biztosítást az objektumban végrehajtásra kerülő mozgósítás esetére is meg kell szervezni,
- az üzemanyag szolgálat tevékenysége kettős: egyrészt ellátást folytat, másrészt felkészül a következő feladat üzemanyag biztosítására,
- kiemelt feladat az üzemanyag feltöltőhely időben történő berendezése, az ehhez szükséges anyagok és eszközök kiszállításának megszervezése,
- az üzemanyag szolgálat állományát és technikáját, valamint az anyagi eszközöket meg kell osztani az objektumban, illetve az objektumon kívül végrehajtandó feladatokhoz,
- a kiegészítő készletek népgazdasági gépjármű-technikai eszközökhöz történő kiadásának módja és a feltöltésük ideje a bevonuló gépjárművek típusától és mennyiségétől függ,
- a hajtóanyag utántöltése nem üzemanyagutakból, hanem töltőgépkocsikból, üzemanyag szállító utánfutókból történik,
- fokozott figyelmet kell fordítani az üzemanyag feltöltőhely őrzésére, védelmére, álcázására, a forgalomszabályozás megszervezésére,
- nagy jelentősége van a páncélos- és gépjárműtechnikai szolgálattal történő együttműködésnek.

A cikk megírásakor célul tűztem ki, hogy az egység üzemanyagszolgálatok részére, a helyőrségen kívül végrehajtásra kerülő mozgósítás üzemanyag biztosítás megszervezésére, az egész feladatot átfogó, iránymutató anyag álljon rendelkezésre, cél volt továbbá a sajátosságok összefoglalása. Igyekeztem rendszerbe foglalni a helyőrségen kívül végrehajtásra kerülő mozgósítás általános elveit, tervezését és szervezését, üzemanyag biztosítása megszervezését és annak sajátosságait.

A helyőrségen kívüli mozgósításra kijelölt egységek üzemanyag szolgálatai a tanulmányban meghatározottak alapján, megfelelő vezetés és irányítás mellett, kellő színvonalon képesek a helyőrségen kívül végrehajtásra kerülő mozgósítás üzemanyag biztosítását megszervezni.